

בבא קמא כח

עניין: אפרושי מאיסורא

ים של שלמה פיג סי ט'

ומכאן הביא הגאון מהרי"א בתרומת הדרשן סימן ר"ח¹²¹ שמותר אדם להכות את אשתו שהיא מקללת אביה ואמא מחמת שעוברת על דת ועביד דינא לשמים, ואין צריך להביאה לב"ד, כמו גבי נרצע¹²². ולא דוקא כה"ג אלא כל מה שהיא עושה כנגד דת תורה אלהית מכה אותה עד שתצא נפשה¹²³, אפילו עוברת במצוה שב ואל תעשה¹²⁴. ומ"מ אל ימהר בהכאה אם לא בתוכחה גמורה מקודם ורואה שאינה נשמעת¹²⁵.

ולאו דוקא הרב לעבדו ובעל לאשתו ה"ה כל בר ישראל יכול להכות חבירו כדי לאפרושי מאיסורא, וכן לקמן סי' כ"ז פסק הרא"ש להדיא שמותר, וכן איתא בערכין¹²⁶ יכול לא יכנו ולא יסטרנו על דבר תוכחה¹²⁷ בו' אלמא שמותר להכותו על דבר תוכחה¹²⁸.

ברכת אברהם

וכששאלתי את פי מרן הגאב"ד דצריסק זללה"ה אמר לי
לח קשה כלל דבשלמא איסור שפחה דהוא דין איסור המפורש בתורה בזה אמרינן דכל אחד יכול להפרישו אצל דין גזל, מי יימר דהוה גזל כרי זה תולה אם הלדק עם זה או עם חבירו בזה לריכוס ז"ד על זה גופא לקבוע שאמנם גזל הוא ושיש לורך להפרישו. עכ"ד.

ה) ולפ"ז נראה דאפשר להבין מש"כ רש"י דהאי דינא לחו לנפשי' הוא, דר"ל דכל המחלוקת היבא דהוה ענין דינו לחבירו דעביד לנפשי' נגד חבירו בזה יש לורך צ"ד, לפי ר"י, מחמת שתולה בהכרעה, אצל האי דינא לנפשי' אלא לשמים כרי אינו שצ"ד לריכוס להכריע דהלדק אהו כהאי עביד אינש דינא צלי צ"ד, דאינו אלא להפריש למעשה מה שמלד עלמו צרור שאסור.

חתם סופר ריש פרשת פנחס

שנעשו לו [בצרה ס"פ צלק]. וחושב אני כי גם אז היו רבים מישראל אומרים לכו ונהרגו לזמרי לקנח קנחת ה' לצחות ולצם ה' רק לקנחת עלמנן כנ"ל ואלו עשו ככה לא מצעיי שלא השיצו בזה חמת ה' אף גם ה'י צוער באש יותר על הקנחה הכ"ל, אמנם פנחס נתקנח בצאנשים בהם קנחת סופרים לאמור כשהם רוצים לזכות במלוה אזדרז עלמני ואקדים למלוה והוא ה'י כוונתו לש"ש בצאמת. וזהו בקנחו את קנאתי בתוכם פ"י שהי' לו קנחת סופרים על קנאתי אשר ה'י בתוך לצם לפי הגשמע מהם ה'י בתוך לצם קנחת ה'י ונתקנח פנחס בזה והקדי' למלוה ועי"ז ולא כליתי בני ישראל בקנאתי פ"י ע"י שקנחו קנאתי הייתי מכלה אותם כי ה'י שלא לשמה לולי שקדמם פנחס וק"ל. [תקנ"ד—

אמרי בינה דיני דיינים סי ט'

רקצת נראה לחינו ראה מהא דנרצע ללאפרושי מאיסורא יהיה רשות לכל אדם להכות, דשם הטעם הוא משום דהוא גרם לו צמה שמוסר לו השפחה קודם לכן ועושה זה האיסור אח"כ צביתו וברשותו, וכן משמע מדברי תרומה"ד (סי' רית) ורמ"א (סי' טכא סעי' יג) דרק מי שהוא תחת ידו של אדם כמו הנרצע, ואשתו של אדם, ורואה בהם שעושה דבר עבירה שרשאי להכותו ולייסרן כדי להפרישן מן העבירה ואף אין לריך להביאן לצ"ד, עיי"ש ברמ"א דיייק מי שהוא תחת רשותו משמע דאחר אינו רשאי להכותו. אולם צים של שלמה צ"ק (פ"ג סי' ט) כ' וז"ל ולא דוקא כה"ג⁴⁷, אלא כל מה שהיא עושה נגד דת תורה מכה אותה עד שתצא נפשה אפילו עוברת במצוה שב ואל תעשה, ומ"מ אל ימהר בהכאה אם לא בתוכחה גמורה מקודם ורואה שאינה שומעת, ולא דוקא הרב לעבדו ובעל לאשתו ה"ה כל בר ישראל יכול להכות חבירו כדי לאפרושי מאיסורא, וכן

גליוני השי"ס

ש"ס רש"י ד"ה איסורא כ' ורשאי להלקוחו ולהפרישו דהאי דינא לאו לנפשי' הוא, נ"ב ל"ג להבין דא"כ נבי האי גרונתא נתיימא דהאי דינא לאו לנפשי' הוא רק להפריש חבירו מאיסור גזל דמה לי איסור גזל או איסור אחר וא"ל דיכול למחול על מחוטו ולא יעבור חבירו איסור דו"א דהרי אין חייב למחול וכיון דאינו מחול שוב הרי הדין לאפרושי מאיסור גזל וזהו ל"ג ג"כ

וא"כ כך גם כאן כיון שלענין שלא יעבור חבירו על מצות המקום ואיסור גזל כרי ה'י יכול למחול אלא שאין מחול מפני הפסד מחוטו נמלא מחילא הדין לנפשי' לא לשמים ואף דאינו חייב למחול ה"נ החס הרי אין חייב ליכנס בספק הפסד הלהות בלא משכון ועכ"ז כיון דלפנ"ס המלוה יכול לקיימה בסלוואת בלא משכון ה"ל המשכון רק להגנת עצמו לא למצות שמים א"כ ה"נ אף דאין חייב למחול מ"מ כיון דלפנ"ס בלאו יכול למחול מחילא מה שאינו מחול ועושה דין כ"ל הדין לנפשי' ולא לשמים דו"ק סיטיב מאוד כי הוא חומה בדומה ממש :